

KNJIŽNICA GLASNIKA SED POVEZUJE

Breda Čebulj Sajko (urednica Knjižnice Glasnika SED 2012–2013)

Alenkin povabilo k pisanju prispevka o mojem uredništvu Knjižnice Glasnika SED sem razumela kot obuditev spomina na kratki dve leti (2012–13) opravljanja te društvene dejavnosti. Nekako sem s pisanjem odlašala do zadnjega trenutka in še čez, saj sem imela občutek, da o tem delu mojega srečevanja s Slovenskim etnološkim društvom resnično ni kaj dosti povedati. Šele ko sem začela brskati po svojem spominu in ga preverjati s publikacijami Knjižnice, me je pravzaprav prešinilo, da so me ravno izdaje Knjižnice, seveda poleg *Glasnika*, od prvega srečanja z etnologijo (1979) ves čas povezovala z društvom.

Že ob prvi knjižnici Knjižnice Glasnika SED, *Način življenja Slovencev 20. stoletja*, me spomin popelje na moje prvo resnejše sodelovanje na posvetu etnologov v Novi Gorici (1980), na katerem smo študentje različnih letnikov predstavili rezultate analize seminarских in diplomskih nalog. Skupni referat je odražal tedanjo medsebojno povezanost etnološkega podmladka ne glede na letnik študija: vsi smo se med seboj poznali in na tedanjem oddelku je vladala prijetna domačnost. Tej knjižnici so še v istem letu sledile izdaje, ki so nam bile ves čas nepogrešljiva študijska literatura (če se le spomnim na Kremenškov *Uvod v etnološko preučevanje Ljubljane novejših dobe*, ki mi je še v času študija pomagal pri raziskovanju urbanega okolja avstralskih Slovencev; ali pa knjižice *Poglavja iz metodike etnološkega raziskovanja*, v katerem je Janez Bogataj poenotil način navajanja virov, literature in opomb, ki smo se ga držali vse do uveljavitve trenutno najbolj razširjenega »ameriškega« načina citiranja). Sledilo je obdobje izdaj o soočanjih vede s sorodnimi znanstvenimi disciplinami ter diplomskih nalog o slovenskem izseljenstvu, večinoma nagrajenih s študentskimi Prešernovimi nagradami. Tedanji oddelek je zlasti s to tematiko izstopal med oddelki Filozofske fakultete in študentom odpiral vrata ne le v evropski prostor, temveč predvsem v oddaljene svetove izseljencev na drugih celinah. Tudi meni. Nekateri, ki smo se takrat odločili za terensko delo med našimi izseljenci, smo na lastni koži občutili, v kako politično občutljivo tematiko smo dregnili. Knjižnica pa je z omenjenimi objavami na široko in za vedno odprla vrata objavljanju najboljših študentskih raziskovalnih dosežkov. Mislim, da smo bili študentje etnologije ravno zaradi te možnosti takrat v privilegiranem položaju v primerjavi s kolegi z ostalih oddelkov Filozofske fakultete.

Iz svojega študentskega življenja naj v povezavi s Knjižnico omenim še prvi skupni in edini kongres jugoslovanskih folkloristov in etnologov v Rogaški Slatini (1983). V zbirki društva sta tedaj izšli dve zajetni izdaji referatov udeležencev. Spominjam se, kako smo zagreti »žlamprtki«

(skupina petih študentov, ki se nas je omenjeni vzdevek prijel po priložnostnem študentskem časopisu *Žlamprtek* – tipkali in ročno razmnoževali smo ga v prvi polovici 80. let) zavijali pošiljke s knjigami, jih nosili na glavno pošto in razpošiljali po vsej Jugoslaviji. Spomini na takšno in podobno delo (tudi z razpošiljanjem *Glasnika*) skupino na občasnih srečanjih z nam vsem dragim profesorjem Kremenškom povezuje še danes.

A naj ne zaidem predaleč: po študiju migracij na Macquarie University v Sydneyju (1983/84) in diplomski razstavi v Slovenskem etnografskem muzeju (1985) sem se zaposlila na Inštitutu za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU. Tedaj sva bili v njem zaposleni le dve mladi raziskovalki: poleg mene še kolegica germanistka. Obe sva, ob študiju na podiplomski stopnji, tako rekoč iz nič vsebinsko in kadrovsko postopoma oblikovali nov inštitut. In v tem času društvenemu življenju nisem prav vzorno sledila.

Po končanem doktoratu pa sem se znova srečala s Knjižnico, tokrat kot avtorica: tedanja urednica Majda Fister me je spodbudila k objavi prvega dela doktorske naloge. S skromnimi finančnimi sredstvi in, kot vedno, s pomočjo mojega moža, ki mi je tehnično oblikoval ne le to, temveč tudi moji drugi dve monografiji, je izšla 29. knjižica te zbirke *Etnologija in izseljenstvo* (1999). Tako je Knjižnica za nekaj časa postala naš družinski član. Nič posebnega, bodo rekle vse kolegice, ki so bile in so še zelo dejavno vpete v delovanje društvenega kolesja. Popolnoma se strinjam: to delo, ki ni nikoli nagrajeno, kot je dejala trenutna predsednica društva na nedavnem praznovanju njegove 40. obletnice, zahteva mnogo odrekovanja družinskemu življenju. Ostajajo pa zelo lepi in topli spomini ter zadovoljno članstvo, kar zagotovo največ šteje.

Tri leta pozneje pa je sledilo zame »usodno« posvetovanje etnologov v Novi Gorici (2002), po katerem sta me Aleš Gačnik in Tanja Rožnberger vso pot do doma prepričevala o kandidaturi za predsednico Slovenskega etnološkega društva, saj se je dotedanji predsednici iztekal mandat. In tako je nastopil čas mojega prvega mandata (2002–2004): zagnana ekipa, odločena, da korenito spremeni dotedanji program društvenega delovanja. In mislim, da nam je uspelo. Posegli smo tudi v grafično podobo Knjižnice, v kateri izhaja še danes. Tedaj jo je vodil Marko Terseglav, najbolj »umirjeni« član društvene ekipe, ki si ga moral malce »drezati« in ga spominjati na skrajni rok izida monografije Jerneje Ferlež *Fotografiranje v Mariboru* (2002).

Ne spomnim se dobro, ali je bil prav ta (malce) dolgotrajen proces izhajanja omenjene knjige vzrok za to, da je Jerneja nasledila Marka. A to niti ni pomembno. Dejstvo je, da je

* Breda Čebulj Sajko, dr. etn., zn. svet., svetovalka IX, ZRC SAZU, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; cebulj@zrc-sazu.si.

Knjižnica pod njenim vodstvom tudi medijsko zelo zaživela: vsaka nova izdaja je imela, poleg že utečene predstavitve v Ljubljani, še tiskovne konference v različnih delih Slovenije. Jerneja je ostala urednica Knjižnice tudi v času mojega drugega mandata predsednice društva (2005–2007). V tem obdobju so bila finančna sredstva za izhajanje društvenih publikacij že okrnjena, zaradi česar smo morali v Knjižnici izdati vse zbornike s tedanjih posvetov, ki jih ni bilo malo: po izidu monografije Darje Kranjc *Moč prepoznavnosti* (2005) sta namreč v naslednjem letu izšla zbornika *Mesto in trg na meji: 9. vzporednice med slovensko in hrvaško etnologijo* in *Slovenci na Hrvaškem: dediščina in sedanost*, leta 2007 pa še zbornik s posveta *Etnologija in regije: Koroška*. V Knjižnici je bilo tedaj že 40 publikacij. Izhajale so brez premora, glede na finančne zmožnosti društva jih je včasih izšlo celo po več na leto, v zadnjem desetletju pa večinoma po ena. Tradicija se torej ni prekinila vse do danes.

Čeprav sem sledila svojim etičnim načelom in vodenje društva po dveh mandatih prepustila drugim, se vključevanju v njegovo dejavnost še nisem mogla povsem odreči. Nekako logično je bilo, da sem po vodenju organizacije in izvedbe posveta *Etnologija in regije: Ljubljana* (2007) prevzela tudi uredništvo obeh zbornikov referatov, ki sta izšla v Knjižnici (2008, 2009). S tem sem nekako nameravala zaključiti svojo »društveno« pot. A znova me je premagala pripadnost tistemu, kar v svojem poklicnem življenju najbolj pogrešam: živ stik z etnologijo in s podobno mislečimi. Na izpraznjenem mestu glavne urednice Knjižnice sem zamenjala Jernejo Ferlež. Po njej sem v letu 2011 podedovala zelo kakovosten način urednikovanja, uveljavljen sistem izbire besedil, vzorno in javno priznано strokovno zbirko. Zato nisem ničesar spreminjala, zdelo se mi je le pomembno – v dogovoru s člani uredništva – za tisk izbrati najboljše, najaktualnejše in za etnologijo pomembno besedilo. V času mojega kratkega (le dvoletnega) opravljanja funkcije glavne urednice Knjižnice je kot 45. knjiga izšel še zbornik z *11. vzporednic med slovensko in hrvaško etnologijo Kulturna dediščina industrijskih panog* (2011) ter doktorska naloga Helene Rožman *Razvojno varstvo stavbne dediščine na primeru Kostanjevice na Krki* (2012). Obe publikaciji sta odraz ne toliko mojega urednikovanja, temveč predvsem dela sourednic zbornika in avtorice monografije, ki smo jo, podobno kot mojo pred leti, vsebinsko in tehnično urejali kar pri meni doma. Znova lepi spomini, ki pa me niso odvrnili od namere, da urednikovanje prepustim novi osebi. Zelo me je razveselilo, da se je zanj odločila Helena Rožman.

In danes? Počasi se izteka še drugi in zadnji mandat mojega članstva v uredniškem odboru Knjižnice. Tu ni kaj povedati, saj je uspešno urednikovanje Knjižnice odvisno predvsem

od pridnosti trenutne glavne urednice in njene vztrajnosti pri postavljanju različnih rokov avtorju besedila ter vsemu tehničnemu in strokovnemu osebju, ki sodeluje v tem procesu. Naporno delo, a vseeno vedno s srečnim koncem in občutkom, da si za ohranitev etnologije naredil nekaj dobrega.

In zato pri vsem tem prostovoljnem društvenem delu tudi gre. Gre za sodoben način ohranjanja tradicije naših predhodnikov, gre za dragocena nova poznanstva, ki se rojevajo v tem procesu, in gre za lastni prispevek k razvoju in ohranitvi stroke, ki ji, vsaj nekateri člani društva, zvesto pripadamo. Gre tudi za način življenja, ki med vodenjem česar koli v društvu na prvo mesto postavlja izpolnitev društvenih nalog, šele nato družino in prosti čas. In gre za neizmerno zadovoljstvo, ko ugotoviš, da si od študentskih let na oddelku pa do danes ravno po zaslugi delovanja v društvu spoznal mnogo iskrenih, nesebičnih ljudi, prijateljev, kolegov, ki to še vedno so, in na srečo nič ne kaže, da bi se ti človeški odnosi med nami spremenili. Ne nazadnje gre tudi za pridobivanje življenjskih izkušenj in spoznavanje svojih človeških lastnosti in mej delovanja, ki te vodijo do samozavestnejše drže in do modrih odločitev v tistih situacijah, ko je treba brez sramu povedati, kako pomemben sestavni del humanistične znanosti je etnologija. Upam, da se tisti, ki danes sooblikujejo društveno življenje, tega zavedajo, in si želim, da bi delovanje društva in publikacije v Knjižnici še naprej ostale odraz tega zavedanja.

Tako. Malce sprehoda v preteklost ne škodi, morda celo koristi za obuditev zgodovinskega spomina. Knjige Knjižnice ostajajo ravno zaradi slednjega moj zvesti spremljevalec še naprej: iz njih črpam znanje za vsakoletne otroške raziskovalne igralnice ZRC (ki jih od leta 2005 organiziram vsako poletje). Vanje skušam vnesti kar največ etnološke vsebine. In otroci so zadovoljni! Čedalje bolj pogosto pa jih jemljem v roke tudi na predavanjih slušateljem programa *Etnologija Ljubljane, slovenski muzeji* na Univerzi za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani. Širim jim obzorja o vedi in jih »na terenu« seznanjam z uspehi kolegic, zaposlenih po različnih muzejih v Sloveniji. Že na naslednji strokovni ekskurziji, tokrat v slovenski Trst, se bo moje predavanje na avtobusu začelo približno takole: »O etnološkem raziskovanju slovenskega zamejstva sta v Knjižnici Glasnika SED do sedaj izšla dva zbornika, in sicer leta 1999 *Etnološko delo pri Slovencih v zamejstvu* in leta 2003 *Odstrta dediščina: Etnološko delo in muzejske zbirke Slovencev v Italiji, na Madžarskem in v Avstriji*. Zbornika nas poglobljeno seznanita z dosedanja zelo bogato raziskovalno tradicijo etnologov in še zlasti etnologin na tem področju ...«

S spomini torej v prihodnost, kot je nekdo nedavno zapisal ...